ТЕМА 8.
ВИРІШЕННЯ СПОРІВ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН

ПЛАН:

1. Вирішення зовнішньоекономічних спорів в державних судах.
2. Вирішення зовнішньоекономічних спорів шляхом арбітражу.

Література до теми:

- Міжнародний комерційний арбітраж в Україні / Під заг. ред. І.Г. Побірченка. - К.: ІнЮре, 2007. - 578 с.;
- Поєдинок В.В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 288 с.;
- Чубарєв В.Л. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник. – К.: Атіка, 2008. – 608 с.;
- Цірат Г.А. Міжнародний комерційний арбітраж. - К.: Істина, 2002. - 302 с.

ШЛЯХИ ВІРІШЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СПОРІВ

1) **В ПОРЯДКУ СУДОЧИНСТВА (англ. litigation) державними судами (англ. courts of justice) тієї чи іншої країни;**
2) **В ПОРЯДКУ МІЖНАРОДНОГО КОМЕРЦІЙНОГО АРБІТРАЖУ (англ. international commercial arbitration) арбітражними трибуналами (англ. arbitral tribunals).**

Інституції, що можуть вирішувати спори між суб'єктами зовнішньоекономічних правовідносин

ОСНОВНІ СВІТОВІ СИСТЕМИ СУДОЧИНСТВА

1) **ЗМАГАЛЬНА (англ. adversarial): суд з власної ініціативи не вживає жодних дій, щоб отримати будь-які докази. Роль суду в цьому плані полягає тільки в оцінці доказів, що надаються сторонами спору, і вирішення спору на підставі цих доказів (англо-американська система права);**
2) **ІНКВІЗИТОРСЬКА (англ. inquisitorial): суд з власної ініціативи може збирати докази, які він вважає потрібними для всебічного з'ясування обставин справи (романо-германська система права).**

ЗАГАЛЬНИЙ СТРОК ПОЗОВНОЇ ДАВНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ДОГОВІРНОМУ ПРАВІ

1) **В зовнішньоекономічних договорах купівлі-продажу товарів - 4 роки;**
2) **В інших видах договорів – 3 роки;**
3) **В спорах щодо недоліків товарів, продукції або послуг/робіт – від 1 зо 30 років в залежності від виду спірних відносин.**

ПРЕДСТАВНИЦТВО СТОРІН В ДЕРЖАВНИХ СУДАХ

В УКРАЇНСЬКИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДАХ:	В СУДАХ ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН:
хто завгодно за довіреністю від сторони спору	тільки правники, що мають ліцензію на юридичну практику в цій країні

УМОВИ ВИЗНАННЯ І ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНИХ СУДІВ В ІНШИХ КРАЇНАХ

1) наявність чинного міжнародного договору між відповідними країнами про взаємне визнання і виконання рішень державних судів;
2) наявність разової домовленості між відповідними державними органами двох країн про визнання і виконання конкретного рішення суду іншої країни (зазвичай на умовах взаємності).

Переваги вирішення зовнішньоекономічних спорів в міжнародних комерційних арбітражних судах

Рішення міжнародних комерційних арбітражних судів підлягають визнанню і виконанню в 156 країнах світу, що є сторонами Міжнародної конвенції про визнання і виконання іноземних арбітражних рішень, в той час як рішення державних судів підлягають визнанню і виконанню тільки в тих країнах, які уклали з країною, де прийнято рішення, двосторонні договори про взаємне визнання і виконання судових рішень. Україна має такі договори з біля трьома десятками країн).

МАТЕРІАЛЬНЕ ПРАВО, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ СПОРІВ

- **При вирішенні спору між суб'єктами зовнішньоекономічних правовідносин застосовується матеріальне право тієї країни, яку визначили сторони у своїй угоді;**
- **Якщо відповідна угода відсутня, то застосовується матеріальне право тієї країни, яка має найбільший зв'язок з зовнішньоекономічним договором, щодо якого виник спір.**

ПРОЦЕСУАЛЬНІ НОРМИ, ЩО ЗАСТОСОВУЄТЬСЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СПОРУ

- **При вирішенні зовнішньоекономічних спорів в господарських судах України застосовується процесуальне право України.**
- **При вирішенні зовнішньоекономічних спорів в державних судах іноземної країни застосовується процесуальне право відповідної країни.**
- **При вирішенні зовнішньоекономічних спорів шляхом між арбітражу за вибором сторін застосовуються або процесуальні правила, встановлені міжнародним комерційним арбітражним судом, або Арбітражні правила UNCITRAL, або правила, встановлені угодою сторін спору.**

ПОНЯТТЯ АРБІТРАЖУ

в міжнародному праві та праві найбільш розвинутих країн поняття «арбітраж» (англ. arbitration; франц. arbitrage) визначається, як спосіб вирішення спорів поза державними судами із залученням однієї або більшої кількості нейтральних третіх осіб (арбітрів), які зазвичай призначаються за домовленістю сторонами спору та чиє рішення є обов'язковим до виконання.

ВИДИ АРБІТРАЖУ:

1) **ІНСТИТУЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ (здійснюються під егідою, тобто за допомогою, відповідного постійно діючого арбітражного суду/ установи і згідно з його арбітражними правилами);**

2) **АРБІТРАЖ AD HOC (здійснюється без допомоги відповідного постійно діючого арбітражного суду за правилами, що створюються сторонами спору, або за Арбітражними правилами UNCITRAL).**

ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖНИЙ СУД/УСТАНОВА»

Міжнародними комерційними арбітражними судами (англ. international commercial arbitration courts) або міжнародними комерційними арбітражними установами (англ. international commercial arbitral institutions/institutes) називаються певні постійно діючі організації (що, зазвичай, мають статус юридичної особи), які за відповідну винагороду надають послуги з адміністрування (організації і сприяння) інституційного арбітражу.

НАЙБІЛЬШ ВИЗНАНІ І ПОПУЛЯРНІ МІЖНАРОДНІ КОМЕРЦІЙНІ АРБІТРАЖНІ СУДИ В ЄВРОПІ

- **Лондонський суд міжнародного арбітражу (англ. London Court of International Arbitration);**
- **Міжнародний арбітражний суд Міжнародної торговельної палати (англ. ICC International Court of Arbitration);**
- **Арбітражний інститут Стокгольмської торговельної палати (англ. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce);**
- **Міжнародний арбітражний суд Федеральної палати економіки Австрії у Відні (англ. Vienna International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber).**

НАЙБІЛЬШ ВИЗНАНІ І ПОПУЛЯРНІ МІЖНАРОДНІ КОМЕРЦІЙНІ АРБІТРАЖНІ СУДИ В АЗІЇ

- **Японська комерційна арбітражна асоціація (англ. Japan Commercial Arbitration Association);**
- **Сінгапурський міжнародний арбітражний центр (англ. Singapore International Arbitration Centre);**
- **Гонконгський міжнародний арбітражний центр (англ. Hong Kong International Arbitration Centre);**
- **Дубайський міжнародний арбітражний центр (англ. Dubai International Arbitration Centre).**

ПОНЯТТЯ «АРБІТР»

АРБІТР (англ. arbitrator) – це нейтральна приватна особа, яка вирішує зовнішньоекономічні спори шляхом арбітражу.

Арбітр є повністю незалежним від міжнародного комерційного арбітражного суду:

- **він не є посадовою особою міжнародного комерційного арбітражного суду (на відміну від судді державного суду);**
- **він не є працівником міжнародного комерційного арбітражного суду;**
- **він не знаходиться з міжнародним комерційним арбітражним судом у договірних відносинах;**
- **роботу арбітра оплачують сторони спору.**

ПОНЯТТЯ «АРБІТРАЖНИЙ ТРИБУНАЛ»

Арбітражним трибуналом (англ. arbitral tribunal) в міжнародному праві та праві найбільш економічно розвинутих країн називають того арбітра або тих арбітрів, які безпосередньо розглядають конкретний зовнішньоекономічний спір шляхом арбітражу і приймають арбітражне рішення.

ПОНЯТТЯ «АРБІТРАЖНА УГОДА»

АРБІТРАЖНА УГОДА (англ. arbitration agreement) – це, зазвичай, письмова угода сторін зовнішньоекономічного договору про вирішення спорів між ними шляхом арбітражу.

Рішення про те, що певний зовнішньоекономічний спір буде вирішуватись шляхом арбітражу мають право прийняти тільки сторони цього спору шляхом укладення арбітражної угоди.

За відсутності арбітражної угоди зовнішньоекономічний спір не може бути вирішений шляхом арбітражу.

ШЛЯХИ УКЛАДЕННЯ АРБІТРАЖНОЇ УГОДИ

1) шляхом включення арбітражної угоди у відповідний зовнішньоекономічний контракт у вигляді розділу (статті, пункту тощо) такого зовнішньоекономічного контракту. Така арбітражна угода називається “арбітражним застереженням”;
2) шляхом укладення окремої від зовнішньоекономічного контракту угоди.

Зразок арбітражного застереження

- **«Будь-який спір, що виникає щодо цього контракту або у зв'язку з ним, в тому числі будь-яке питання відносно існування, чинності або припинення цього контракту, підлягає передачі на розгляд та остаточне вирішення в арбітражний суд згідно з Регламентом Лондонського суду міжнародного арбітражу, який в результаті посилання на нього вважається частиною цього застереження.**
- **Кількість арбітрів -- [один / три].**
- **Місце проведення арбітражного розгляду -- [місто та/або країна].**
- **Мова арбітражного розгляду -- [ ].**
- **Правом, що буде регулювати цей контракт, є матеріальне право [країни]»**

ПОНЯТТЯ «АРБІТРАЖНІ ПРАВИЛА»/«АРБІТРАЖНИЙ РЕГЛАМЕНТ».

- **АРБІТРАЖНІ ПРАВИЛА (англ. arbitration rules) – це зведення правил, згідно з якими має здійснюватись арбітраж.**
- **При інституційному арбітражі застосовуються арбітражні правила того міжнародного комерційного арбітражного суду, під егідою якого здійснюється такий арбітраж. В кожному міжнародному комерційному арбітражному суді є свої правила, які існують у вигляді окремого документу.**
- **При арбітражі ad hoc сторони за своїм вибором мають користуватися арбітражними правилами, що мають буди прописані в їх арбітражній угоді, або користуватися Арбітражним регламентом ЮНСІТРАЛ (англ. UNCITRAL Arbitration Rules).**

Визнання та виконання арбітражних рішень

Арбітражне рішення, незалежно від того, в якій країні воно було винесено, визнається обов'язковим і при поданні до компетентного суду письмового клопотання виконується в порядку, встановленому Конвенцією про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йорк, 1958 р.) та законодавством країни, де арбітражне рішення підлягає визнанню та виконанню (в частині, не урегульованій зазначеною конвенцією. В Україні це розділ VIII Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» та розділ VIII Цивільного процесуального кодексу України).